

Wilde bijen in de tuin

De bloem & de bij - maandag 23 februari 2026

Programma

Deel 1:

Voorstelling Bloemerij

Biodiversiteit en belang van natuur in de tuin

Wilde bestuivers en wilde bijen

Deel 2:

Hoe van je tuin een wilde bijentuin maken

Deel 1: Voorstelling Bloemerij

Bloemerij

- Gestart in 2021 in Laarne
- Ecologische kwekerij van inheemse planten
- Assortiment van > 350 soorten
- Aanbod van inheemse bloemenweidezaden

Bloemerij

- Productie van plugplanten
- Meeste soorten worden gezaaid
- Natuurlijk en natuurvriendelijk
- Inheems
- Bijna turfrij
- Geen plastic voor éénmalig gebruik
- Langzaam en koud geteeld

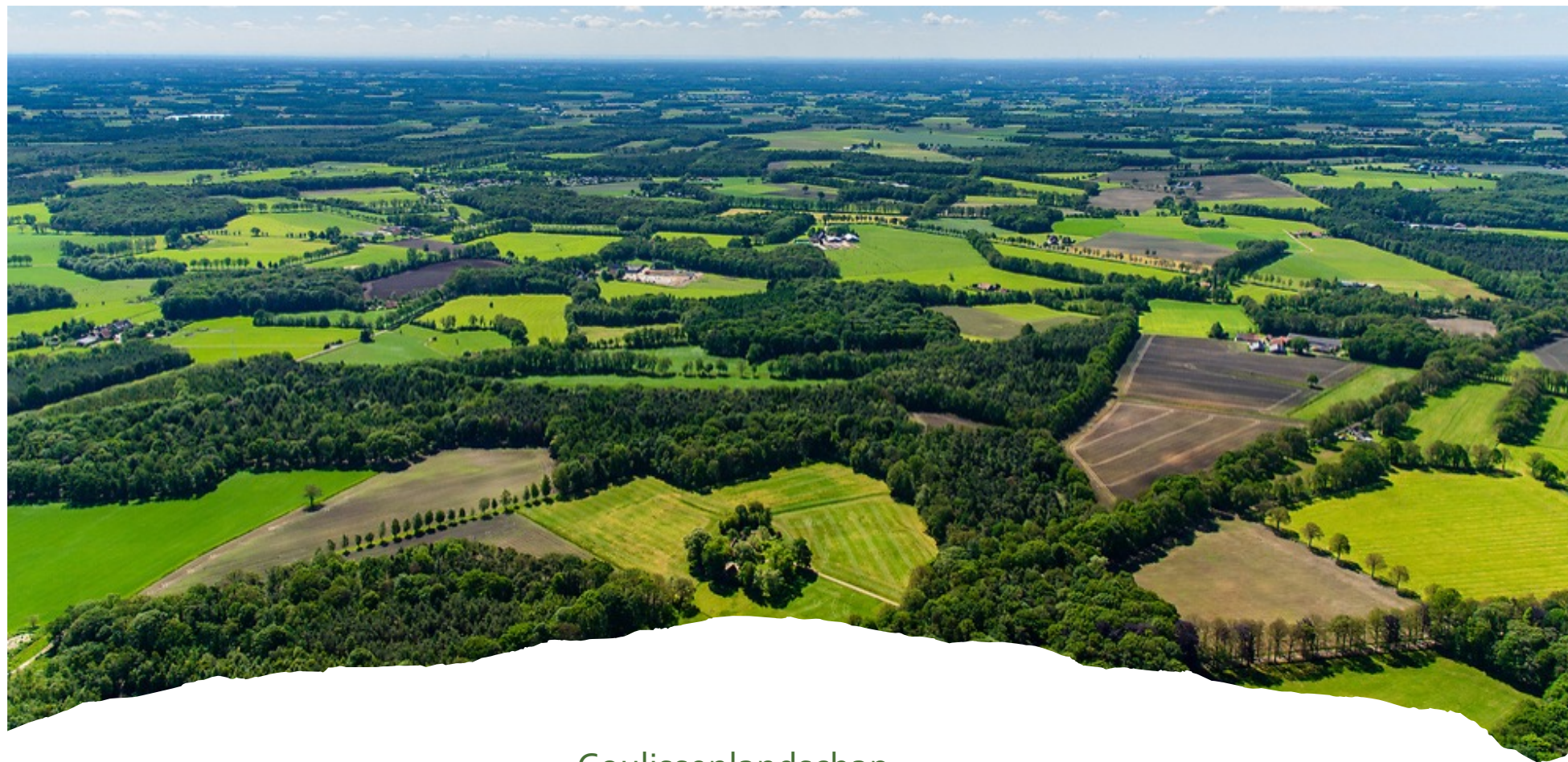

Biodiversiteit en belang van natuur in de tuin

Biodiversiteit en belang van natuur in de tuin

Coulissenlandschap

Biodiversiteit en belang van natuur in de tuin

Verkaveld landschap

Biodiversiteit en belang van natuur in de tuin

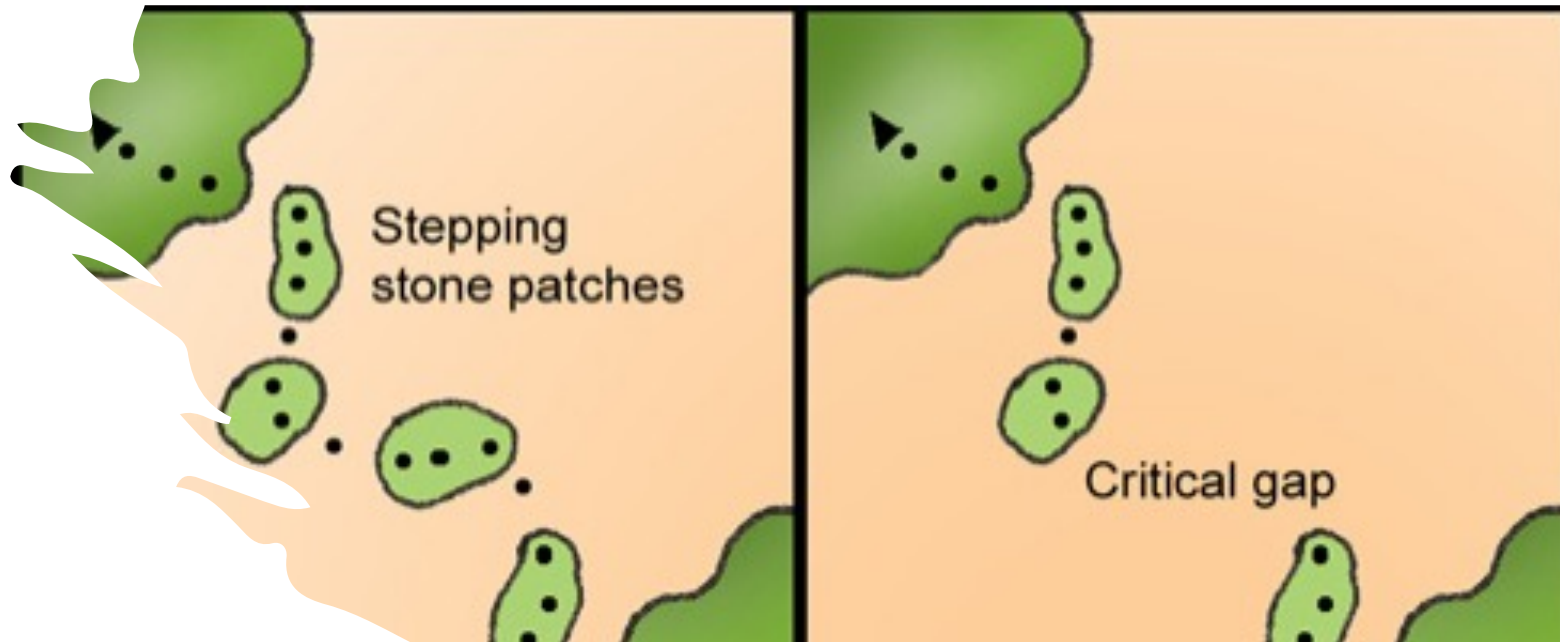

Biodiversiteit en belang van natuur in de tuin

- 9% van Vlaanderen bestaat uit privétuinen, 11% uit bossen en 3% uit natuurgebieden
- Door natuur in de tuin te helpen, kan je dus een verschil maken!
- Tuinen als steppingstones die bijdragen aan natuurlijke verbinding in het landschap

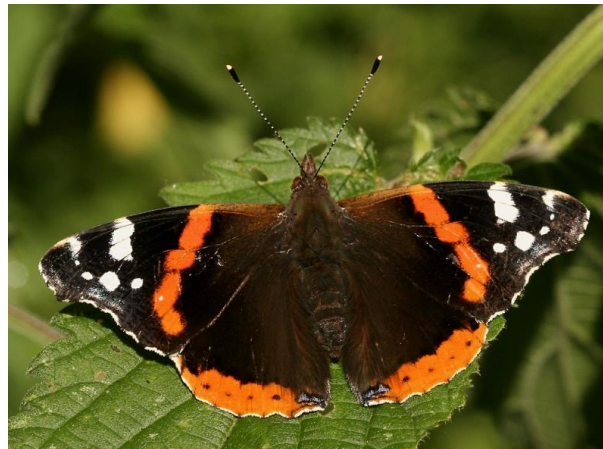
Wilde bestuivers en wilde bijen

Wilde bestuivers

Wilde bijen

Dagvlinders

Nachtvinders

Zweefvliegen

Wilde bestuivers

- > 3300 soorten
- Bijen, wespen, mieren, vliegen, vlinders, kevers,...
- Heel diverse levenswijzen en behoeftes
- Dragen bij aan bloembestuiving en vruchtvorming:
 - Wilde planten in de natuur
 - Sierplanten in de tuin
 - Voedselgewassen in de landbouw
- Grote ecologische en economische waarde

Zweefvliegen

- > 300 soorten
- 1 paar vleugels
- Voedsel larve: bladluizen, algen, microben, sapstromen, ...
- Voedsel imago: nectar

Vlinders

Dagvlinders:

- 75 soorten
- Rupsen: planten
- Imago: nectar

Nachtvlinders:

- >2500 soorten
- Rupsen: planten, mossen, ...
- Imago: nectar

Meeste vlinders hebben een zeer lange tong,
geschikt om nectar uit bloemen te halen

Wilde bijen

©Arie Koster

Territoriumgedrag

Verovering vrouwtje

Paring

© Arie Koster

Grote bloedbij

©Arie koster

©Arie Koster

Niet verwarren met honingbijen

Honingbijen zijn gedomesticeerde bijen, vaak kruisingen tussen verschillende rassen

Wilde honingbijen komen bijna niet meer voor

Eén kolonie honingbijen verzamelt even veel stuifmeel als nodig is voor 330.000 larven van wilde bijen

Wilde bijen

- +- 420 soorten
- Voedsel larve: nectar en stuifmeel
- Voedsel imago: nectar als bron van energie
- Zeer diverse levenswijzen
- +- 40% kwetsbaar, bedreigd of regionaal uitgestorven

Levenswijze

sociaal

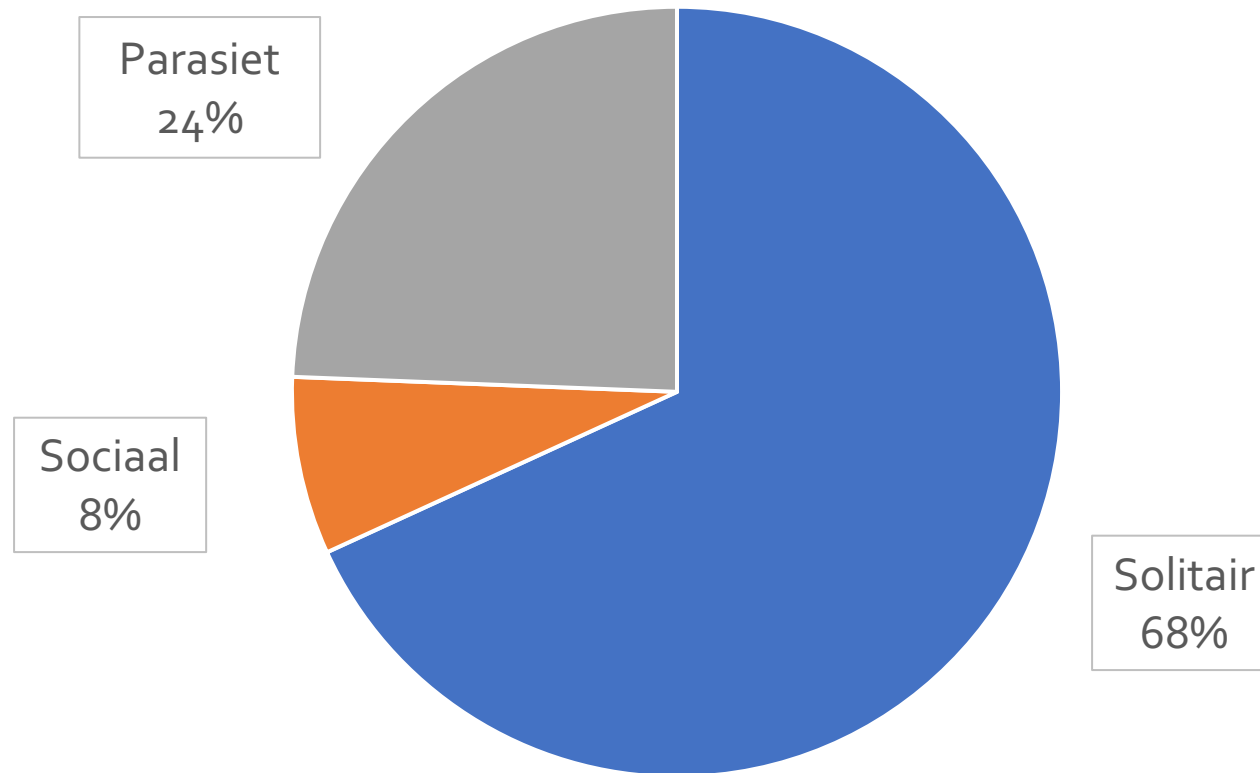

solitair

parasitair

Levenswijze

Hommels

- Koningin en 150-500 werksters
- Alleen koningin overwintert
- Vooral actief tussen februari en juli
- Piek in mei/juni
- Overwintering start vaak al in de zomerperiode
- Gevoelig voor klimaatverandering

Solitaire bijen

- Geen koningin
- Kleine zelfstandige
- Een solitaire bijenvrouw doet alles alleen: voedsel zoeken, nest maken, eieren leggen
- Vrouwtje maakt één of meerdere nesten met één of meerdere eitjes
- Meestal korte vliegperiode: 8-10 weken
- Vaak enkel 1 generatie per jaar
- Moeten voor zichzelf zorgen: zullen nooit uit zichzelf steken of zich agressief gedragen

Parasitaire bijen

Roofmoord

'Koekoeksbij'

Vaak specifieke interactie (1 op 1)

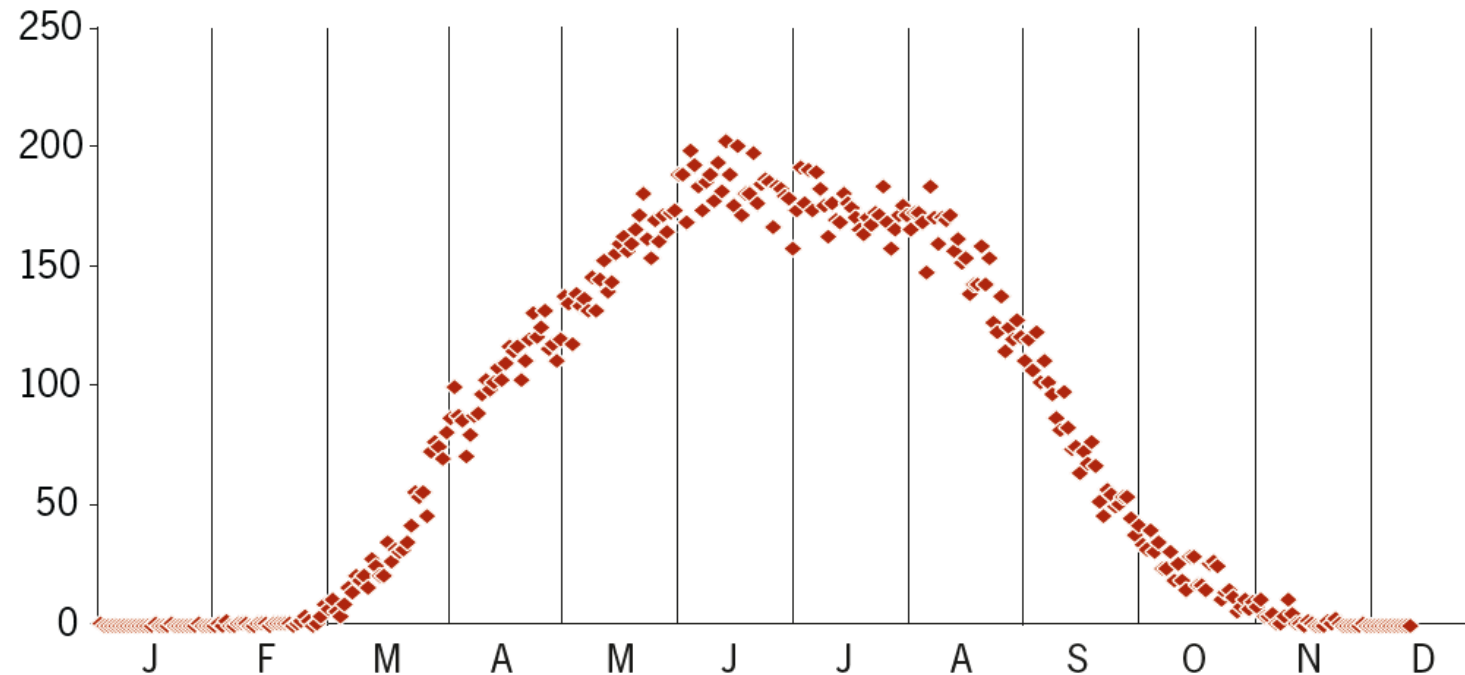
Gewone tubebij (koekoeksbij)

Tronkenbij

Vliegperiode en vliegtijd

- Meeste soorten zijn actief in juni
- Iedere maand zijn er andere soorten actief

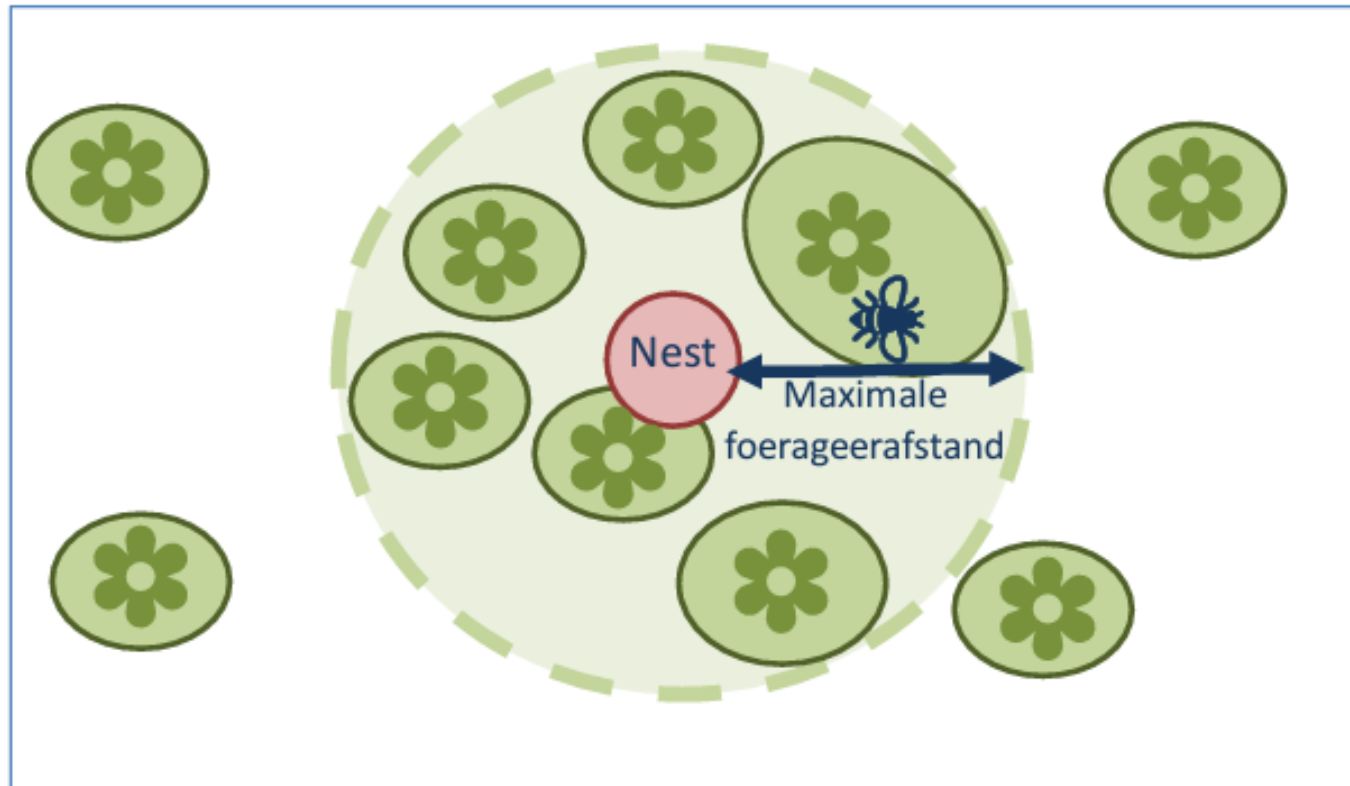

Foerageerafstand

Maximum afstand tussen nest en bloemen:

→ Sociale bijen: 200m - 2km

→ Solitaire bijen: 100m- 300m

Voedselvoorziening

- Wordt verzameld op bloemen, geen alternatieve voedselbronnen
- Wilde planten zijn noodzakelijk voor de voedselvoorziening en de overlevingskansen van larven
- Belang van aanwezigheid voldoende voedsel en bloeiende planten over de hele vliegperiode
- Wilde bijen hebben als voedsel nodig:
 - Nectar: brandstof volwassen dier
 - Stuifmeel: bouwstof larven
- Nectar wordt door de bloem opnieuw aangevuld, maar voor stuifmeel geldt op = op

Voedselvoorziening: stuifmeel

Alleseter of fijnproever?

Grijze zandbij, wilg

Asbij, alleseter

Voedselvoorziening: nectar

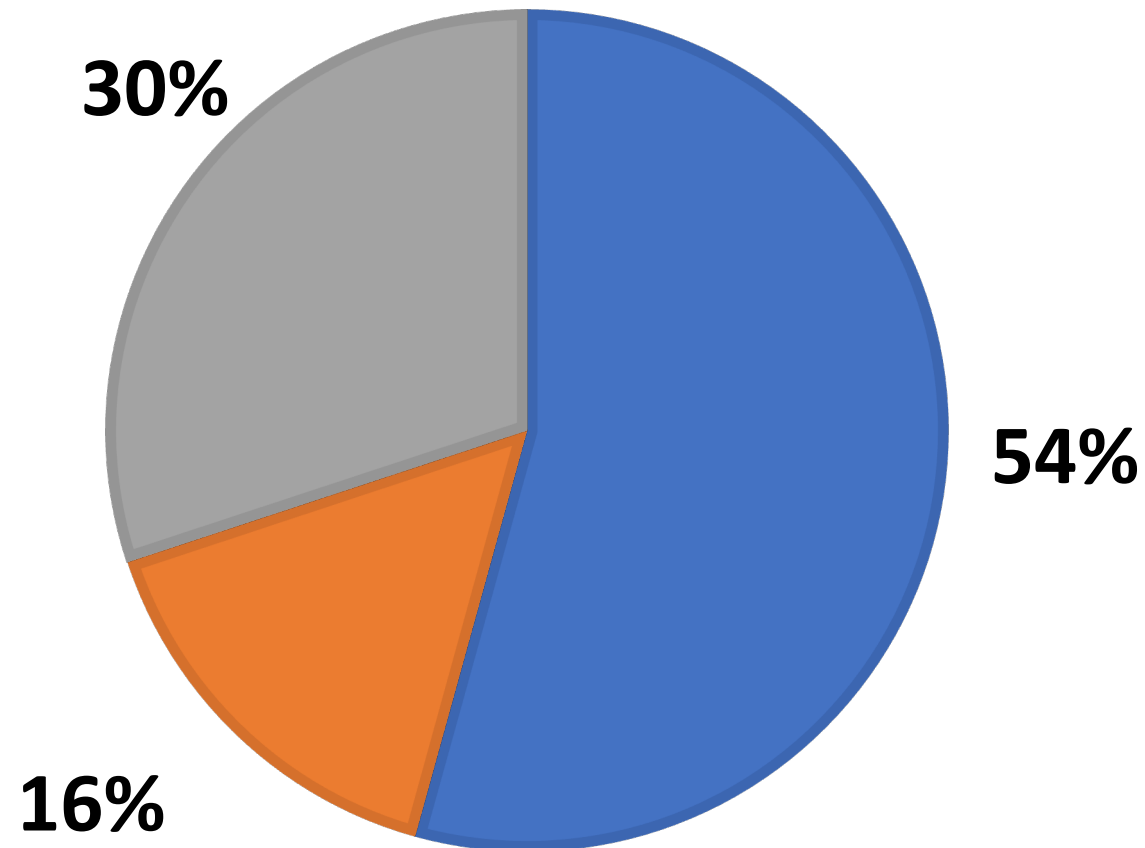
Exclusiviteit via tonglengte

Voedselvoorziening

■ Generalist ■ Beperkt generalist ■ Specialist

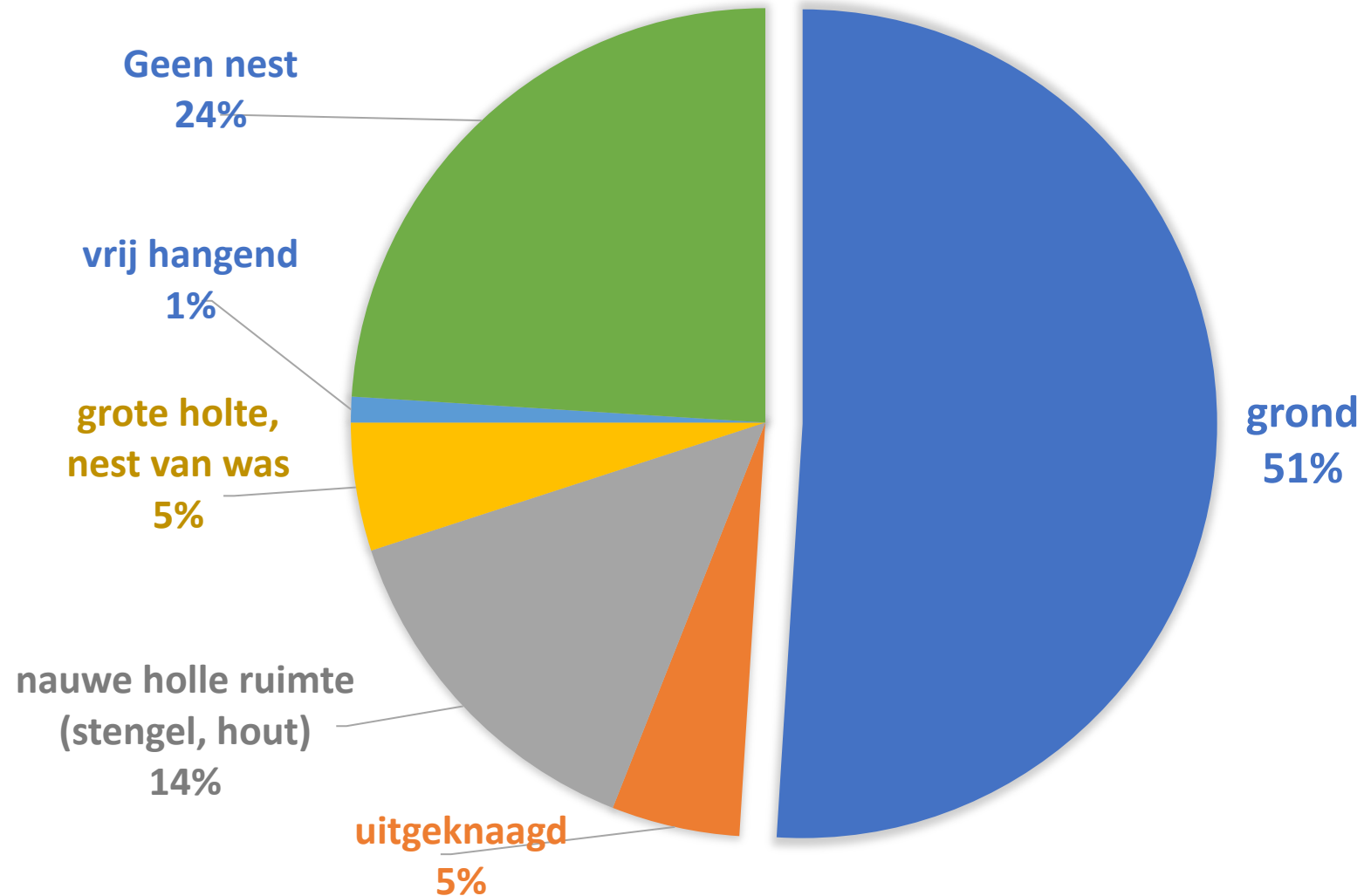
Voedselvoorziening

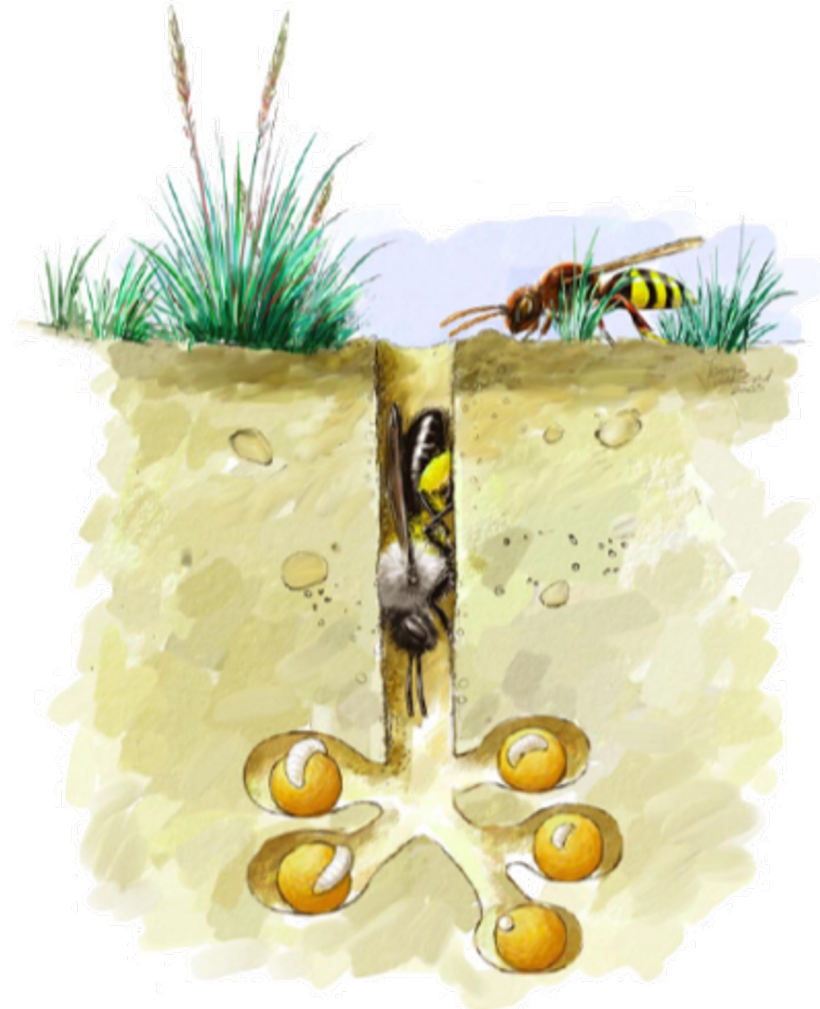
- Generalist
 - Beperkt generalist
 - Specialist
 - afhankelijk van soms één bepaalde plantensoort of beperkte groep planten
 - de relatie tussen de wilde bijen en hun waardplant is van levensbelang voor het voortbestaan van beide
- Vb. klokjesbijen foerageren enkel op planten uit het geslacht Campanula
- Vb. de gewone slobkousbij haalt het stuifmeel, dat als voedsel dient voor de larven, enkel op grote wederik

Nestgelegenheid

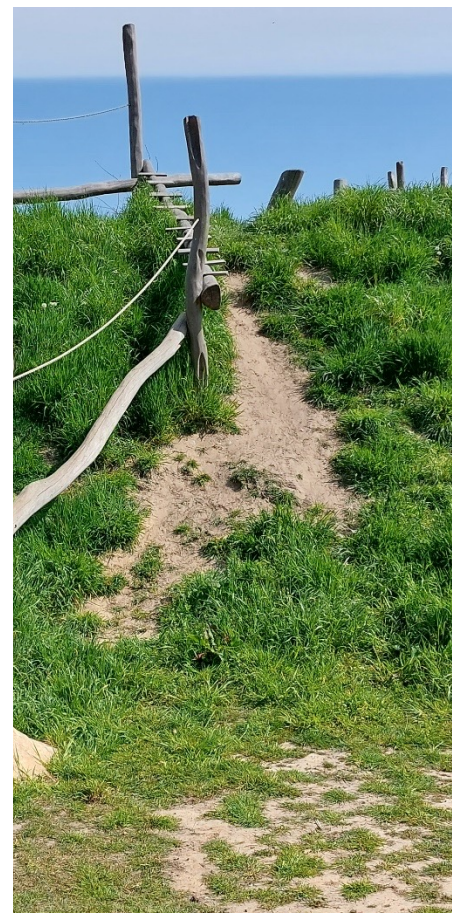
Nestgelegenheid: grondnesten

Nestgelegenheid: in voegen

Nestgelegenheid ondergrond

Nestgelegenheid: holle ruimtes

Structuurvariatie of microreliëf

- Belang van voldoende microreliëf en gradiënten in de omgeving
- Hoe meer variatie in de omgeving, hoe hoger de biodiversiteit
- Variatie zorgt dat zoveel mogelijk soorten het naar hun zin hebben

Oorzaken achteruitgang wilde bijen

- Verarming van de flora
- Afname van kleine landschapselementen
- Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en pesticiden
- Vermesting van de bodem
- Versnippering van leefgebieden
- Klimaatverandering

Verarming van de flora

Hoofdoorzaken:

- Intensivering en schaalvergroting van de landbouw
- Verstedelijking

Afname van kleine landschapselementen

Vele bijen moeten het hebben van 'rommelige' terreintjes met:

- Gevarieerd reliëf
- Kleine zandwandjes
- Dode houtresten
- Houtwallen
- Houtkanten
- ...

Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en pesticiden

Vermesting van de bodem

Door vermesting van de bodem groeien kale, zandige plekjes dicht met grassen en mossen

→ zijn zo niet meer geschikt voor ondergronds nestelende bijen

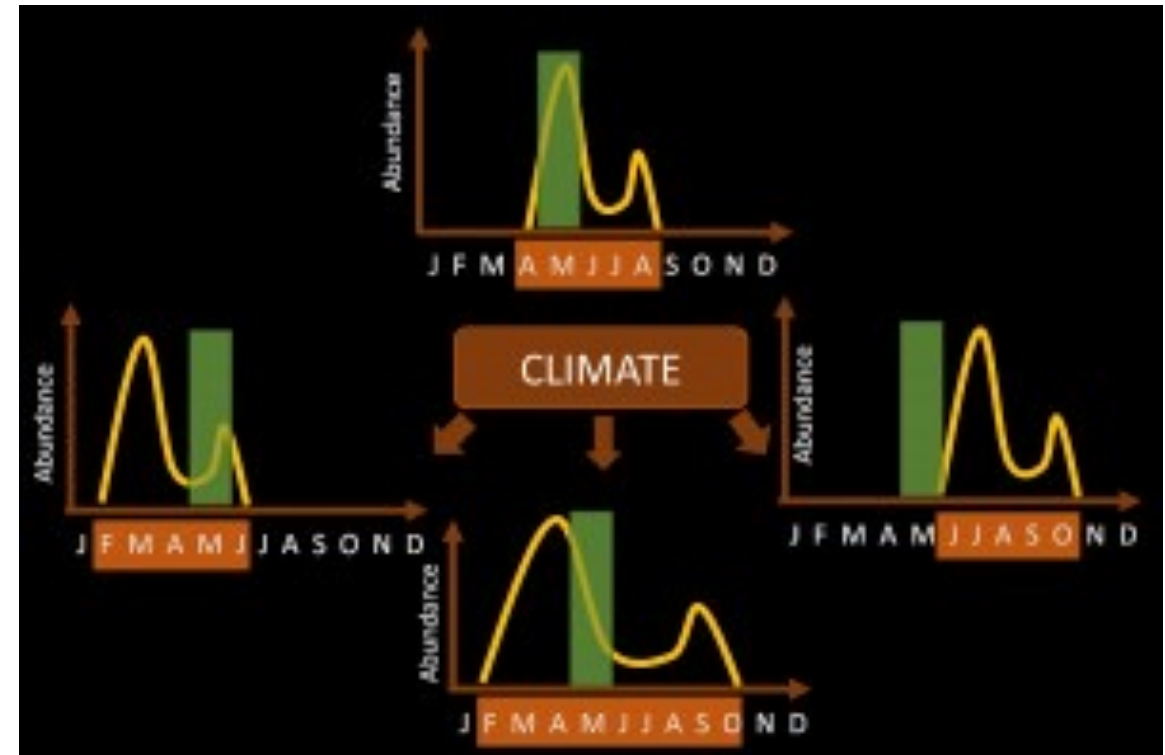
Versnippering van leefgebieden

Versnippering door grootschalige landbouw of verstedelijking

- Afhankelijkheid van wilde bijen van een leefgebied met zowel voedselplanten als de nestgelegenheid op korte afstand van elkaar
- Wilde bijen zijn extra gevoelig voor versnippering van leefgebieden
- Te hoge isolatiegraad van geschikte habitatplekken kan resulteren in een te lage kans op kolonisatie van niet gebruikte habitatplekken
 - de populaties van een bijensoort kunnen één na één uitsterven tot regionale verdwijning

Klimaatverandering

- Slecht gekende, maar sterk onderschatte oorzaak van achteruitgang van bijen
- Door klimaatverandering kunnen mismatches ontstaan tussen de activiteitsperiode van bijen en de bloeiperiode van hun favoriete bloemplanten
- Negatieve impact van hittegolven

Pauze

Deel 2: Hoe van je tuin een wilde bijentuin maken

**WEEK
VAN
DE BIJ**
28 MEI -
4 JUNI 2023

VOORZIE
**ONDERDAK &
VOEDSEL**
VOOR ONZE BIJEN

DEPARTEMENT
OMGEVING

BELGISCHE
TUINCENTRA
VERENIGING

honeybee
valley

vereniging voor
openbaar groen

BRUGGE

WEEKVANDEBIJ.BE

Klassieke tuinen werken tegen de natuur

- Tegenhouden dat planten kunnen groeien door maaien, snoeien, sproeien, kappen, bemesten
- Opruimen en proper houden
- Aanplantingen vaak uitheems: weinig ecologische interactie
- Veredelde soorten met lange bloeiduur, maar met steriele of dubbelbloemige bloemen
- Ontbreken van variatie en gelaagdheid
- Veel verharding

Hoe maak je een natuurvriendelijke tuin?

Ecologische ontwerpprincipes: 6V's

1. Voedsel: vruchtdragend?
2. Vocht: poel, wadi?
3. Veiligheid: beschutting? struiken?
4. Voortplanting
5. Verbinding met omgeving
6. Variatie: gelaagdheid?

Hoe maak je een natuurvriendelijke tuin?

4 gouden regels

1. Ga voor inheems
2. Streekeigen en standplaats geschikt
3. Kies bestendig beheer
4. Creëer zoveel mogelijk natuurlijke overgangen

Belang van wilde bijenvriendelijke inrichting

- Voedselvoorziening
- Nestgelegenheid
- Microreliëf of structuurvariatie

Voedselvoorziening

- Zorgen voor voldoende nectar en stuifmeel gedurende de ganse vliegtijd: bloeiboog van maart tot november
- Belang van wilde planten voor de voedselvoorziening en overlevingskansen van larven en rupsen:
 - → bloemen voor generalisten en specialisten
- Zorgen voor een **verbindend landschap** door bloemrijke verbindingzones
 - → rol voor tuinen

25 soorten

113 soorten

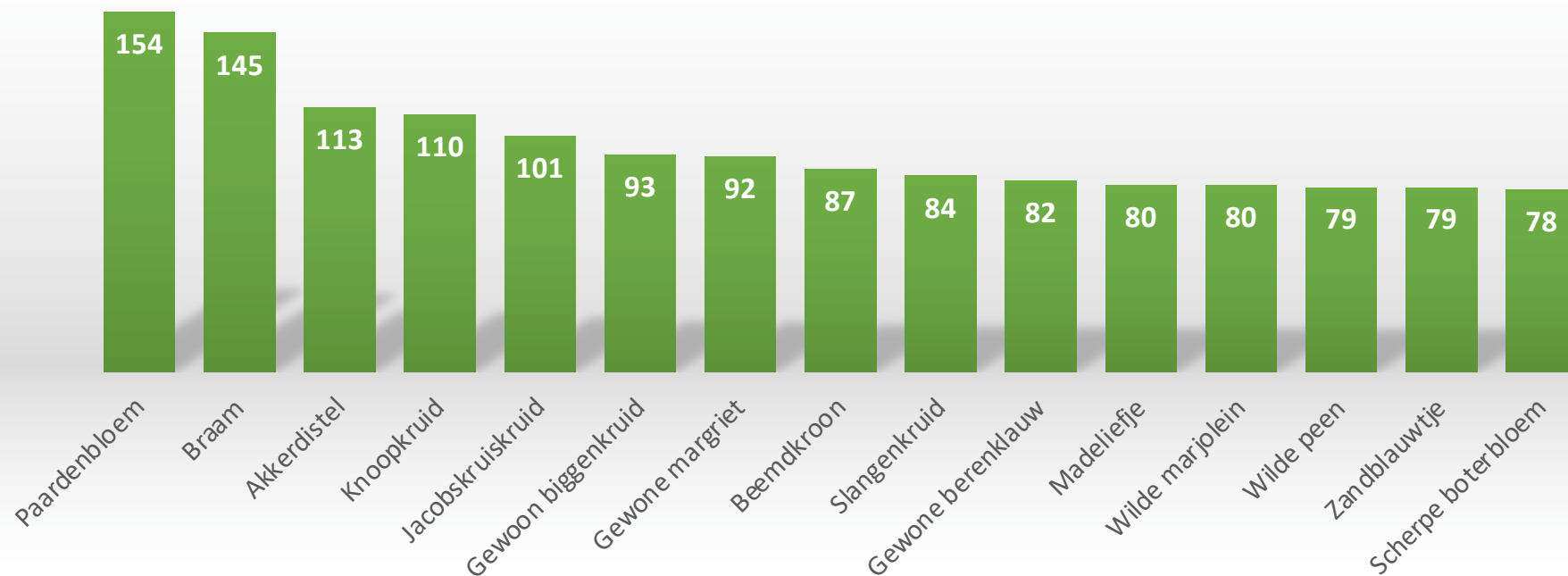
67 soorten

154 soorten

Populaire bijenplanten

Aantal waargenomen bijensoorten per plant

Bloemen voor wilde bijen

Veel goede planten voor wilde bijen komen vanzelf, maar zijn vaak ongewenst

- Paardenbloemen: 154 soorten wilde bijen waargenomen → Ongewenst in veel tuinen
- Akkerdistel: 113 soorten wilde bijen waargenomen → Vroeger bestrijdingsplicht, vooral door landbouwers als pest aanzien

Bloemen voor wilde bijen

wilg

paardenbloem

boterbloem

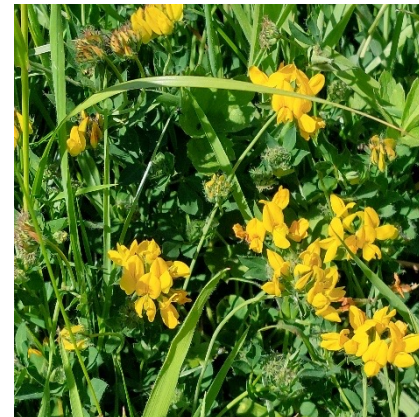
knoopkruid
(e.a. composieten)

boerenwormkruid

grasklokje
(e.a. klokjes)

rolklaver
(e.a. vlinderbloemigen)

wilde peen
(e.a. schermbloemigen)

Top 45 wilde bijenplanten

Paardenbloem
Bramen
Knoopkruid
Akkerdistel
Jacobskruid
Gewoon biggenkruid
Wilde margriet
Slangenkruid
Gewone berenklauw
Zandblauwtje
Wilgen
Fluitenkruid
Madeliefje
Gewone rolklaver
Ooievaarsbek

Groot streepzaad
Scherpe boterbloem
Klein streepzaad
Wilde peen
Witte klaver
Brem
Gewone ereprijs
Beemdkroon
Rode klaver
Heelblaadjes
Speerdistel
Witte honingklaver
Wilde rozen
Wilde marjolein
Duizendblad

Wilde reseda
Muurpeper
Kool- en raapzaad
Struikhei
Kale jonker
Sleedoorn
Gewone engelwortel
Kruipende boterbloem
Sporkehout
Grote kattenstaart
Muizenoor
Bezemskruid
Tomentil
Look-zonder-look
Koninginnekruid

Bloemen voor wilde bijen

Specialisten

Specialisten vooral op inheemse planten.

Vliegperiode

Bijen zijn actief vanaf februari t/m oktober

Tonglengte

Veel variatie op vlak van tonglengte

Voldoende gevarieerd bloemenaanbod nodig

Deels inheemse beplanting met gespreide bloemperiode en verschillende bloemvormen

Bloemenmengsels voor wilde ~~bijen~~ bijen

Bloemenmengsels voor wilde bijen

- Bijenvriendelijke mengsels zijn veelal afgestemd op honingbijen
- Veel bijenvriendelijke mengsels bevatten weinig of geen inheemse planten en zeker geen bloemen voor specialisten
- Veel bloemenweidemengsels hebben geen waarde voor wilde bijen en weinig waarde voor bijen

→ Kies voor meerjarige inheemse bloemenweidemengsels van betrouwbare leveranciers

Nestgelegenheid

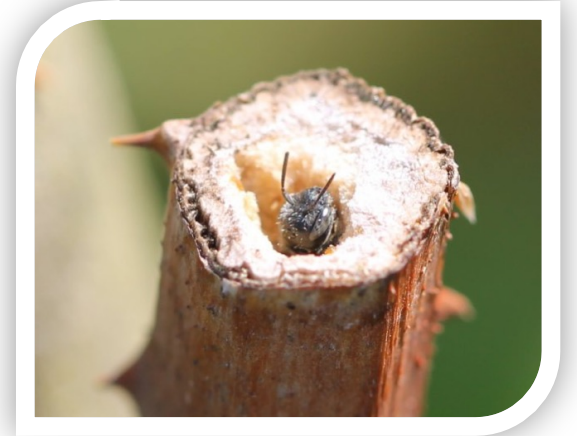
- Veel wilde bijensoorten nestelen in kleine holtes
- Afhankelijk van de soort maken ze hun nest in hout, (riet)stengels, zand, leem of steen
- Nestgelegenheden grootste deel van de dag in de zon
- Kale bodem op steile plekken, open zandige stukken, zandvoegen in bestrating
- Dood hout: stronken, snoeihout, onbewerkte palen, takkenrillen, houtstapels
- Stapelmuurtjes met plekken met leem
- Rommelige hoekjes in de tuin met overjarige ruigtekruiden

Bijenhotel

- Voldoende variatie in materialen, niet te grove stengels
- Opgelet voor schade door vogels
- Regelmatig onderhoud

Holle ruimte: houtgangen en stengels

Bijenheuvel

Heuvel van arme grond

ER NIET OP LOPEN

Bijenburcht

- Meeste bijensoorten nestelen in de grond, vaak in schuine of verticale wanden of hellingen
- Open, zandige grond voorziet in een geschikte nestgelegenheid voor diverse soorten zandbijen
- Toevoegen van stengels en houtstronken maakt het een geschikte nestelplek voor metselbijen
- Combinatie van meerdere soorten nestgelegenheid zorgt voor een unieke woonplek voor veel bijensoorten
- Zorg in de omgeving voor een bloemrijk gebied met de juiste wilde planten, bomen en struiken met gespreide en aaneensluitende bloeiperiode
- Bijen houden van warme omstandigheden: kies een zonnige plaats met droge ondergrond
- Bescherming tegen harde wind is belangrijk: zoek een beschutte plek uit of creëer beschutting rondom de burcht in de vorm van een heg of takkenril

Dit is een Bijenburcht

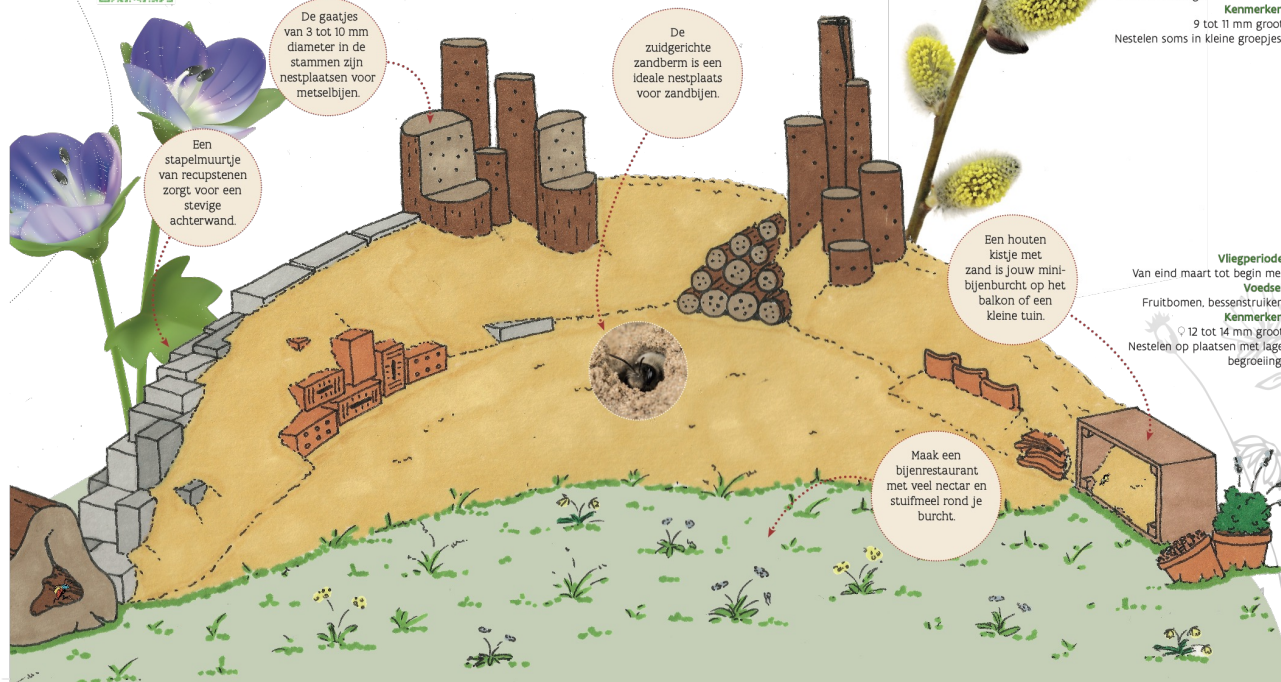
Wist je dat 70% van de **wilde bijensoorten** hun nest maken in de grond? De grote groep van **zandbijen** kiest bewust zanderige bodems om **ondergronds** hun nest te bouwen. Ze maken tunnels met verschillende kamertjes tot wel 80 cm diep. Ze verzamelen daar stuifmeel en leggen er een eitje op. Het stuifmeel dient als voedsel voor de larve die het volgende jaar als nieuwe bij tevoorschijn komt.

Bouw zelf een bijenburcht

Wil je ook een bijenburcht? Dat kan gemakkelijk en hoeft ook niet groot te zijn. Een plaats in de zon op een hoger gelegen deel in de tuin is ideaal.

De bouwtips vind je hier.

Bezoekers van de bijenburcht

GRIJZE ZANDBIJ

Vliegperiode
Van maart tot mei
Voedsel
Wilgen
Kenmerken
Eten enkel stuifmeel van wilgen.
Nestelen tot 50 cm diep.

ROODGATJE

Vliegperiode
Van maart tot mei
Voedsel
Wilgen, paardenbloem, schermbloemen, fruitbloemen
Kenmerken
9 tot 11 mm groot
Nestelen soms in kleine groepjes.

ASBIJ

Vliegperiode
Van half maart tot half juni
Voedsel
Allerlei gele bloemen
Kenmerken
Lijkt goed op de grijze zandbij.
Graaft het nest 20 cm diep met 2 tot 3 broedcellen. Soms honderden nesten bij elkaar.

VOSJE

Vliegperiode
Van eind maart tot begin mei
Voedsel
Fruitbomen, bessenstruiken
Kenmerken
12 tot 14 mm groot
Nestelen op plaatsen met lage begroeiing.

Microreliëf of structuurvariatie

- Behouden en voorzien van voldoende microreliëf in de omgeving zorgt voor een goede habitat en voorkomen van zoveel mogelijk soorten
- Hoe meer variatie in de omgeving, hoe hoger de biodiversiteit
- Monotone strakke gazons zijn weinig aantrekkelijk voor wilde bijen
- Koester rommelige stukken en open zandigere plekken in de tuin

Wilde bijenvriendelijk beheer

- Rekening houden met de noden van de wilde bijen: **voedselvoorziening, nestgelegenheid en microreliëf**
- Rekening houden met maaiperiode: na de bloei en zaadzetting van wilde planten, steeds met afvoeren van het maaisel
- Gefaseerd beheer, zodat wilde bestuivers steeds voedsel en nestruimte hebben
- "Minder maaien, maar vooral op de juiste momenten maaien, om ervoor te zorgen dat er minder gras groeit, in verhouding tot het aantal bloemen"
- **Wilde bijen zijn nog het beste af met een luie tuinier die niet te veel doet**

© Colette Seignez - Yan Barbier

Abeilles sauvages | Wilde bijen

Bourdons | Hommels

sapoll.eu

Avec le soutien du Fonds Européen de Développement Régional | Met steun van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling

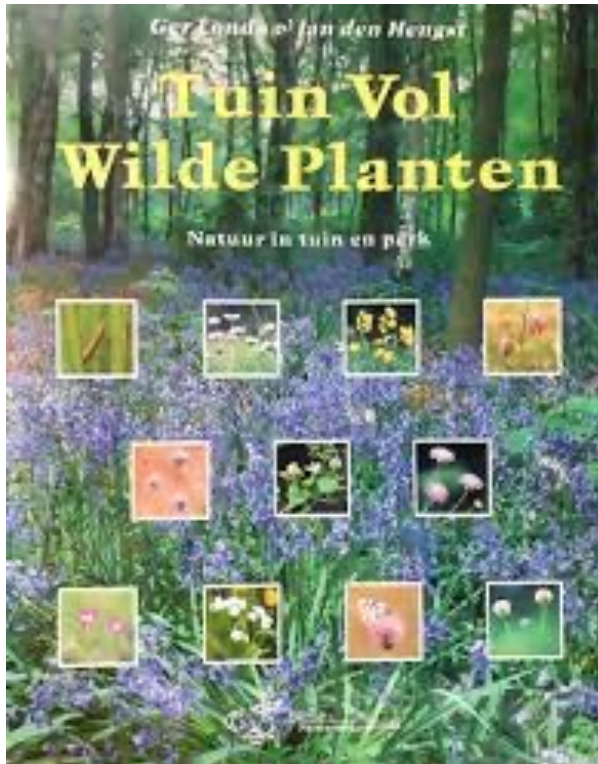
Met dank aan:

VLAAMS ACTIEPLAN
WILDE BESTUIVERS

Interessante boeken over wilde planten

Bedankt voor jullie aandacht!

bloemerij

www.bloemerij.eu

bloemerij

Wilde planten & kruidenmarkt

24 - 25 - 26 april
10u tot 18u

Achterdreef 41
9270 Laarne

